

„Kołyska mechaniczna” („Umarła klasa”, 1975)

- Autor Tadeusz Kantor
- Czas powstania 1975
- Wymiary wysokość: 60 cm, szerokość: 85 cm, głębokość: 32 cm
- Numer inwentarzowy kołyska — CRC/VII/46/1-4, kule — CRC/VII/46/1/1-2
- Muzeum [Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka](#)
- Tematy [teatr](#), [ciało](#), [śmierć](#)
- Technika [odlewanie](#), [malowanie](#)
- Materiał [drewno](#), [metal](#), [farba akrylowa](#)
- Prawa do obiektu Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka
- Prawa do wizerunków cyfrowych © wszystkie prawa zastrzeżone, Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka
- Digitalizacja RPD MIK, projekt Wirtualne Muzea Małopolski
- Tagi [teatr](#), [Tadeusz Kantor](#), [3D](#), [© wszystkie prawa zastrzeżone](#)

Kołyska Mechaniczna to obiekt ze spektaklu Tadeusza Kantora *Umarła klasa*, którego premiera odbyła się w Galerii Krzysztofory w listopadzie 1975 roku. Składa się z drewnianej skrzynki na metalowym stelażu imitującej dziecięcą kołyskę. Całość została tak skonstruowana, aby umożliwić kołysanie — ruch samej skrzynki. Ruch ten mógł być wzbudzany za pomocą pedału lub dzięki zainstalowanemu silnikowi elektrycznemu. We wnętrzu obiektu znajdowały się dwie drewniane kule, które w czasie kołysania powodowały głuchy stukot, uderzając o ścianki skrzyni. W spektaklu *Umarła klasa Kołyskę Mechaniczną* wносиła Sprzątaczką (postać grana przez Stanisława Rychlickiego). Obiekt przypisany był Kobiecie z *Mechaniczną Kołyską* (Maria Stangret) mówiącej cały czas tekst Rozhulantyny z *Tumora Mózgowicza* Witkacego. „Kołyska Mechaniczna” — pisał Kantor — należy do „specjalnej serii przedmiotów o pozorach życia biologicznego. Przez swą brutalną mechanizację (...) okrutnych i tragicznych”.

„Gdy w symbolice spektaklu dominował temat śmierci (interwencje Sprzątaczkę, zaduszkowe wypominki, żydowska kołysanka), rozbrzmiewał głuchy dźwięk dwóch drewnianych kul z Kołyski Mechanicznej” — pisał Krzysztof Pleśniarowicz w książce *Kantor. Artysta końca wieku* (Wrocław 1997). W *Umarłej klasie* „Obok walca François pojawia się drugi motyw muzyczny: stukot Mechanicznej Kołyski, dziwnie przypominający brutalny, miarowy takt paradenmarsza. Rytm spektaklu staje się coraz bardziej nerwowy, konwulsyjnie rozedrgany (...). Kobieta nad kołyską śpiewa ochryple żydowską kołysankę — brzmi to jak przejmujący psalm rozpacz, za chwilę przecieleśniona w Rozhulantynę roztrajkuje się w absurdalnym dowodzeniu jakiejś racji”^[1] — pisała Elżbieta Morawiec. Obiekt ten jest obecnie najczęściej pokazywany przy okazji wystawiania obiektów ze spektaklowej *Umarłej klasy*.

W późniejszym (1988 rok) spektaklu Tadeusza Kantora *Nigdy tu już nie powrócę* pojawia się przedmiot, też nazwany *Kołyską*, o podobnych rozmiarach i podobnej konstrukcji, dla odmiany obity ocynkowaną blachą.

Opracowanie: Józef Chrobak, Justyna Michalik (Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka), © wszystkie prawa zastrzeżone

Zobacz również: [spektakl *Umarła klasa*](#)

---

^[1] E. Morawiec, *Apokalipsa według Tadeusza Kantora*, „Życie Literackie”, 51/52 (1975).

Rekwizyty teatralne u Kantora

Rekwizyty teatralne/kostiumy/elementy scenografii prezentowane na portalu to w większości przypadków byty niepełne, które, choć są kluczem do wielu fascynujących narracji, trudno jednak rozpatrywać w oderwaniu od inscenizacji.

W przypadku obiektów ze spektakli Tadeusza Kantora jest jednak inaczej – nie są one typowymi „rekwizytami”. Sam twórca *Umarłej klasy* pisał o tworzonych przez siebie obiektach w następujący sposób:

„NIE SĄ REKWIZYTAMI TEATRALNYMI.
POJĘCIE TO WYKLUCZYŁEM Z IDEI TEATRU CRICOT 2
JAKO NIE MIESZCZĄCE SIĘ W NIEJ.

DZIEŁA TE NIE POWSTAŁY Z DORAŻNEJ I PRZEMIJAJĄCEJ POTRZEBY
DANEGO SPEKTAKLU.

LECZ ZWIĄZANE SĄ ŚCIŚLE Z IDEAMI, KTÓRE DEFINIUJĄ MOJĄ
TWÓRCZOŚĆ

NALEŻĄ DO SERII DZIEŁ O OKREŚLONYM TEMACIE,
ZNAJDUJĄCYCH SIĘ OD DAWNA W MUZEACH
POSIADAJĄ WYSTARCZAJĄCĄ ILOŚĆ NAPIĘCIA WEWNĘTRZNEGO
I SAMODZIELNEGO SENSU,

ABY

BYĆ AUTONOMICZNYMI DZIEŁAMI SZTUKI. (...)”^[1]

Zobacz [„Okno” \(„Wielopole, Wielopole”, 1980 r.\)](#)

Opracowanie: Redakcja WMM,

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska](#).

---

[1] Oświadczenie Tadeusza Kantora dotyczące obiektów Teatru Cricot 2 przechowywanych w Cricotece, maszynopis autorski, Archiwum Cricoteki, nr inw. I/000604, s. 1.

Tagi: [Tadeusz Kantor, teatr, Teatr Cricot 2, Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka, scenografia, licencje Creative Commons](#)

Figury teatru śmierci

W ławkach zasiadają prostytutka–Lunaticzka, Kobieta z Mechaniczną Kołyską, Kobieta za Oknem, Staruszek z Rowerkiem, Staruszek z WC, Staruszek Podofilemiak, Paralitycy. W korowodzie postaci pojawia się także Pedel w Czasie Przeszłym Dokonanym (woźny szkolny, w tym przypadku nawiązujący do tradycji galicyjskiej szkoły) i Sprzątaczką–Śmierć, którzy sprawują opiekę nad „uczniami”.

Postaci z *Umarłej klasy* są pozlepiane ze wspomnień, fragmentów, szczątków, które nieustannie się rozpadają.

Kantor w *Umarłej klasie* starał się stworzyć sytuację ekshibicjonizmu, „procederu wstydlwego” podglądania, w którym sprawy wzniosłe mieszają się z tymi najbardziej pierwotnymi, fizjologicznymi. Wykorzystał figury woskowe dzieci, które stały się rodzajem balastu dla zrosniętych z nimi aktorów — były jak ciężar dzieciństwa, które każdy nosi w sobie.

Opracowanie: Redakcja WMM,

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska](#).

Zobacz:

[Dzieci w ławkach z Umarłej klasy \(Umarła klasa, 1989 r.\)](#)

[Rowerek / Manekin dziecka na rowerku \(Umarła klasa, 1975 r.\)](#)

[Kołyskę mechaniczną \(Umarła klasa, 1975 r.\)](#)

[Manekin Pedla \(wizerunek Kazimierza Mikulskiego\) \(Umarła klasa, 1975 r.\)](#)

Tagi: [Tadeusz Kantor, teatr, Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka, licencje Creative Commons](#)